शुल्व माने दाने च, चु॰उभ॰सक॰सेट् । शुल्वयति ते अशु-
शुल्वत् त । [४आचारे ५यज्ञकार्य्ये च मेदि॰।

शुल्व न॰शुल्व-अच् । १ताम्रे २रज्जौ च अमरः ३जलसमीपे

शुल्वारि पु॰ ६त॰ । १गन्धके हेमच॰ तस्य ताम्रादिजारक-
त्वात् तथात्वम् ।

शुश्रू स्त्री मातरि "शिशोः शु[illegible]ः" भा॰शा॰अ॰

शुश्रूषण न॰ श्रु-सन्-ल्युट् । [illegible] शब्दच॰ । युच् ।
तत्रैव स्त्री २श्रवणेच्छायाम् । [च ।

शुश्रूषा स्त्री श्रु-सन्-अ । १श्रवणेच्छायाम् २उपासने ३कथने

शुष शोषणे दि॰पर॰सक॰अनिट् । शुष्यति लृदित् अशुषत् ।

शुष पु॰ शुष-क । १गर्त्ते २बिले च अजयपालः ।

शुषि स्त्री शुष-कि । १पाषाणे २बिले च मेदि॰ ।

शुषिर न॰शुष-किरच् । १छिद्रे २वंशग्रादिवाद्ये ३सच्छिद्रे
त्रि॰ अमरः ४मूषिके पुंस्त्री॰ मेदि॰ स्त्रियां ङीष् ।
५अग्नौ पु॰ विश्वः । ६चित्रकवृक्षे ७नद्यां स्त्री धरणिः ।
जनलीनामगन्धद्रव्ये स्त्री अमरः । [२शोषणे न॰ ।

शुष्क त्रि॰शुष+क्त । आतपादिना १कृतशोषणे । भावे क्त ।

शुष्कपत्र न॰ शुष्कं पत्रमस्य । (नालता) १शाकभेदे ।
"शुष्कपत्रं पयोमिश्रं पित्तश्लेष्मज्वरापहम् । तत्
शुष्कपत्रं जलदोषनाशनं विशेषतः पित्तकफज्वराप-
हम् । जलञ्च तस्यापि च पित्तहारकम् सुरोचनं व्यञ्ज-
नयोगकारकम्" राजवल्लभः । कर्म॰ । २शुष्के पर्णे न॰

शुष्कमांस न॰ कर्म॰ । आतपादिना शुष्कमांसे तद्गुणा
भावप्र॰ उक्ता यथा "त्रिदोषकृत् व्यालजुष्टं शुष्कं शूल-
करं गुरु" मांसमित्यनुषङ्गः ।

शुष्करेवती स्त्री मातृकाभेदे "अस्थिभ्यश्च तथा काली सृष्टा
पूर्वं महात्मना । तया तद्रुधिरं पीतमन्धकानां म-
हात्मनाम् । सा चास्मिन् कथिता लोके नामतः शुष्क
रेवती" वह्निपु॰ १५४अ॰ ।

शुष्कल न॰ शुष्कं शोषणं लाति ला-क । १शुष्कमांसे ।
शुष-कलच् किच्च । २आमिषे उणादि॰ ।

शुष्कवृक्ष पु॰ कर्म॰ । धववृक्षे राजनि॰ ।

शुष्कवैर न॰ शुष्कं फलशून्यं वैरम् । उद्देश्यशून्ये कलहे ।

शुष्कव्रण पु॰ कर्म॰ । (घेँटा) किणरूपे व्रणे त्रिका॰ ।

शुष्काक्षिपाक पु॰ नेत्ररोगभेदे तल्लक्षणं भावप्र॰उक्तं यथा
"यत् कूणितं दारुणरूक्षवर्त्म सन्दह्यते चाविलदर्शनं
यत् । सुदारुणं यत्प्रतिबोधने च शुष्काक्षिपाकोपहत
तदक्षि" । कूणितं सङ्कोचितं मुद्रितमिति यावत् । दारु-
णरूक्षवर्त्म दारुणं विकृतं रूक्षं च वर्त्म यस्य तत् ।
इदमक्ष्णोविशेषणं सन्दह्यते सदाहं भवति । आविल-
दर्शनम् आविलस्य अनच्छस्य दर्शनं येन तत् । तत्प्रति-
बोधने उद्घाटने, सुदारुणम् अतिशयेन विकृतम्" ।

शुष्काङ्ग पु॰ शुष्कमङ्गमस्य । १धववृक्षे (धगाछ) २शुष्काव-
यवयुते त्रि॰स्त्रियां ङीष् । सा च ३गोधिकायां शब्दच॰

शुष्कार्द्रक न॰ शुष्कमार्द्रकम् । शुण्ठ्यां (शुँठ) शब्दच॰ ।

शुष्म न॰ शुष-मन् किच्च । १तेजसि मेदि॰ २पराक्रमे
हेमच॰ । ३सूर्य्ये पु॰ मेदि॰ ४अग्नौ त्रिका॰ ५चित्रकवृक्षे
६वायौ ७पक्षिणि संक्षिप्तसा॰ ८अर्चिषि च पु॰ भरतः ।

शुष्मन् न॰शुष-ङ्मनिप् । १तेजसि जटा॰ । २शौर्य्ये हेमच॰
३अग्नौ ४चित्रकवृक्षे च पु॰ अमरः ।

शूक पु॰ न॰ श्वि-कक् सम्प्र॰ । (शुङ्गा) १तीक्ष्णाग्रे अमरः ।
२शिखायां ३दयायां मेदि॰ ४सविषजलमलोद्भवे जन्तुभेदे
भावप्र॰ तद्दोषाधिकारेण तज्जातरोगास्तत्र दर्शिता यथा
"अथ शूकदोषाधिकारः । तत्र शूकदोषस्य निदानमाह
"अक्रमाच्छेफसो वृद्धिं योऽभिवाञ्छति मूढधीः ।
व्याधयस्तस्य जायन्ते दश चाष्टौ च शूकजाः" । अक्र-
मात् अनुचितवृद्धिक्रमात् । अनुचिता च वृद्धिः भूरिवि-
कारजनकस्य योगेन शूकजाः शूकोजलशूकः स-
विषो जलजन्तुविशेषः स तु जलमलोद्भवः अल्पडुण्डुभ
इत्यादिकः । तथा शूकप्रधानो लिङ्गवृद्धिकरो वात्स्या-
यनाद्युक्तो रोगः शूक उच्यते । शूकदोषा दश चाष्टौ
च भवन्ति । तेष्वादौ सर्षपिकामाह "गौरसर्षपसंस्थाना
शूकदुर्भगहेतुका । पिडका श्लेष्मवाताभ्यां ज्ञेया सर्षपिका
तु सा । शूकदुर्भगहेतुका शूकदुष्टयोनिनिमित्ता च ।
अथाष्ठीलिकामाह "कठिना विषमैर्भुग्नैर्वायुनाष्ठीलिका२
भवेत्" । अष्ठीला लौहकारस्य भाण्डविशेषः (निहार)
इति लोके । तथा कठिनेत्यष्ठीलिका विषमैर्भुग्नैरिति
वक्ष्यमाणशूकविशेषणम् । विषमैर्ह्रस्वदीर्घैः । भुग्नैः
वक्रैः । ग्रथितमाह "शूकैर्यत् पूरितं शश्वद्ग्रथितं३
नाम तद्भवेत्" । यल्लिङ्गं सदा शूकैः पूरितं तद्ग्रथि-
तत्वाद्ग्रथितम् । कुम्भिकामाह "कुम्भिका४ रक्तपि-
त्तात् स्याज्जाम्बवास्थिनिभा सिता" कुम्भिका कुम्भीफल-
तुल्यत्वात् । अलजीमाह "अलजी५ स्यात्तथा यादृक्-
प्रमेहपिडका तथा । सा च रक्ताऽसिता स्फोटाचिता
च कथिता बुधैः" । एषा रक्तपित्तनिमित्ता ज्ञेया ।
मृदितमाह "मृदितं६ पीडितं यत्तु संरब्धं वातकोपतः ।